

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ В ПІДПРИЄМСТВІ

Ткаль Я.С., канд. екон. наук, Голубкова М.Ю., магістр, Сумський національний аграрний університет

Основою розвитку підприємства є прибуток як підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває їх результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є особливості у формуванні і розподілу прибутку підприємств залежно від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин.

Проблеми теоретичного обґрунтування поняття і складових фінансових ресурсів та ефективності їх використання були предметом досліджень ряду вітчизняних вчених: О.Д. Василика, В.Ф. Бесєдіна, М.Я. Коробова, С.В. Мочерного, К.В. Павлюка, П.Т. Саблука, І.В. Сала, В.М. Федосова.

Прибуток у загальному економічному розумінні – це додаткова вартість, що створюється в процесі виробництва, або іншими словами – це вартість, створена в процесі підприємницької діяльності понад вартість виробничо спожитих ресурсів і робочої сили.

Валовий прибуток – це економічний результат діяльності суб'єктів господарської діяльності, що визначається як різниця між чистою виручкою від реалізації продукції, робіт, послуг і виробничою собівартістю. Під чистою виручкою розуміють вид кінцевого результату, що визначається вирахуванням із загальної виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) наданих знижок, повернення проданих товарів, податку на додану вартість, акцизного збору. Якщо виробнича собівартість перевищує чисту виручку, то це означає, що підприємство замість валового прибутку отримує валовий збиток [1].

На другій стадії визначають операційний прибуток. Він являє собою фінансовий результат від операційної діяльності; що визначається відніманням від валового прибутку операційних витрат і додаванням до одержаного результату інших операційних доходів. До операційних витрат відносять адміністративні (загальногосподарські) витрати, витрати на збут, собівартість реалізованих виробничих запасів, визнані економічні санкції, втрати від операційних курсових різниць, безнадійні борги тощо. Джерелом інших операційних доходів можуть бути доходи від операційної оренди активів та операційних курсових різниць, дохід від реалізації оборотних активів, відшкодування раніше списаних активів тощо. Операційна діяльність підприємства – це його основна діяльність, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

За економічним змістом валовий прибуток і операційний прибуток істотно відрізняються між собою. Якщо перший з них характеризує, по суті, ефективність на стадії виробництва продукції, то другий дає змогу судити про ефективність використання всіх витрат. Чим менша різниця між сумою валового

й операційного прибутку, тим вищою буде ефективність діяльності підприємства за інших однакових умов господарювання в даний звітний період.

На третій стадії визначають прибуток або збиток від звичайної діяльності до оподаткування який являє собою результат від фінансової діяльності, що визначається додаванням до операційного прибутку доходу від участі в капіталі, фінансових доходів у формі дивідендів, відсотків, отриманих від фінансових інвестицій та інших доходів (від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, доходу від неопераційних курсових різниць), і вирахуванням від одержаного результату фінансових витрат у формі процентів та інших витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, втрат (збитків) від участі в капіталі та інших витрат.

Методика визначення прибутку від звичайної діяльності побудована таким чином, що нею враховуються фінансові результати від усіх видів діяльності. А це означає, що підприємство може мати операційний прибуток, але через неефективне господарювання за окремими напрямками звичайної діяльності може понести істотні втрати цього прибутку і навіть отримати збиток. Ефективне господарювання передбачає, що прибуток від звичайної діяльності має перевищувати операційний прибуток, і чим більший ступінь такого перевищення, тим за інших однакових умов буде кращим фінансово-економічний стан підприємства. Важливо пам'ятати, що прибуток від звичайної діяльності розрахований на даній (третій) стадії, є об'єктом оподаткування [3].

На четвертій стадії визначають прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування як різницю між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків на прибуток.

На п'ятій стадії розраховують чистий прибуток (збиток) як алгебраїчну суму прибутку (збитку) від звичайної діяльності після оподаткування та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку і податків з надзвичайного прибутку. Надзвичайний прибуток (збиток) може бути отриманий від операції (події), яка не є характерною для звичайної діяльності і не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді. Чистий прибуток залишається в розпорядженні підприємства. Цим і зумовлюється його велике значення.

Чим краще працює підприємство, тим більший воно одержує прибуток, тим міцніший його економічний стан і положення на ринку. Лише маючи достатню суму прибутку, підприємство може своєчасно, з урахуванням вимог ринку переорієнтувати виробництво, реконструювати його, придбати нові, більш продуктивні засоби виробництва, передові технології і завдяки цьому забезпечити істотне зростання обсягу виробництва продукції, значно поліпшити її якість, скоротити витрати, і цим досягти високої конкурентоспроможності. Це, в свою чергу, є гарантом того, що підприємство й надалі буде спроможним одержувати високі прибутки без загрози стати банкрутом. Саме тому прибуток розглядається як критерій ефективності діяльності підприємств в умовах ринку [2].

Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, не слід ототожнювати з чистим прибутком. Чинні нормативні акти визначають, що за

рахунок прибутку підприємства повинні сплачувати ще і штрафи в таких випадках: за порушення господарських договорів із суб'єктами господарювання; за несвоєчасне подання в податкову адміністрацію необхідних розрахунків; за затримку перерахування коштів у бюджет і державні цільові фонди; за приховування прибутку від оподаткування, заниження інших податків; за недотримання встановлених лімітів забору води або використання води без укладання відповідної угоди (це стосується використання води з державних водогосподарських систем); за прострочені банківські позики; за невиконання квоти зі створення робочих місць для інвалідів; за інші порушення [5].

Використання чистого прибутку підприємство може здійснювати через попереднє формування цільових грошових фондів або спрямовуючи кошти безпосередньо на фінансування витрат. Можливий також розподіл чистого прибутку частково для формування цільових фондів, а частково на безпосереднє фінансування витрат [4].

Для правильного визначення чистого прибутку необхідно оволодіти методикою розрахунку прибутку від окремих видів діяльності. Наприклад, прибуток від торгівлі цінними паперами і деривативами визначається як різниця між проданими цінними паперами і деривативами та витратами, понесеними підприємством у зв'язку з придбанням паперів і деривативів протягом звітного року. Ці витрати збільшуються на суму некомпенсованих балансових збитків від таких операцій минулих періодів.

Таким чином, розглядаючи прибуток як найважливіший показник діяльності господарюючого суб'єкта, потрібно виходити з допущень, що саме величина прибутку, отриманого підприємством, у першу чергу, впливає на організацію фінансових потоків на підприємстві, будучи джерелом формування його засобів.

Прибуток – це, з одного боку, основне джерело фондів підприємства, а з іншого – джерело доходів державного і місцевого бюджетів. Важливо при цьому враховувати не тільки розміри і приріст прибутку, але й рівень рентабельності, знати скільки прибутку отримано на кожну гривню виробничих фондів. На величину прибутку і рівень рентабельності впливають багато факторів.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств – К.: 2002. – С. 171 – 176.
2. Борисова В.А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва // Фінанси України. – 2000. – № 10. – 34 с.
3. Ільчук М.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу. – К.: Вища освіта, 2006. – 398 с.
4. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 294 с.
5. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери – Уж.: ІВА. – 2005.